

un personnage», RLR XLV, 328), partint d'un mal-entès.

Com ja vaig desenrotllar al DCEC, és impossible cronològicament, i per tota mena de raons, la idea d'A. Castro (RFE XII, 404-5) que el cast. *correo* i les altres formes romàniques pugui venir del cast. ant. *correo* 'bossa per a diners' (en l'Arx. de Hita, c. 1330, i en diversos textos del S. XV) mot que no ha existit més que en castellà, car això obligaria a creure que és un castellanisme en totes les llengües romàniques, i que l'oc. *corrieu* de poc després de l'any 1000 sortís del cast. *correo* 'correu', que no es documenta fins prop de 500 anys més tard (1495, Nebr.).

L'it. *corriere* es troba ja un cop el 1162 i en diverses fonts dels Ss. XIII i XV, totes elles del Nord d'Itàlia. El fr. mod. *courrier* no apareix fins a 1464 i en el S. XVI, fora de dues cançons de gesta del S. XIV on sembla ser obra d'italians; per tant és probable que al francès es vagi propagar el mot des d'Itàlia.

Però en fr. ant. hi havia hagut una forma genuïna *corlieu* 'correu, missatger', per cert antiquíssima, car es presenta copiosament en els autors més clàssics del francès del S. XII, Wace, Béroul, Thomas, etc. (veg. Tobler-L.) i per tant seria segurament ben anterior.

Ara bé l'etimologia d'aquesta forma és transparent: *cor lieu* 'corre-llocs'. La resta, en la història d'aquesta paraula migratòria, no és difícil d'explicar. El fr. *corlieu* es va estendre al Migdia de França, on aqueixa forma es troba en l'arcaic i septentrional *Girart de Rossilhon*, però fora d'aquest, *corlieu* (que en llengua d'oc i cat. resultava inexplicable) es va alterar en *corrieu* per influència de *córrer* CURRERE; des d'allà va passar, per una part, a Itàlia, canviant-se en *corriere* degut a la raresa de la terminació (tal com oc. ROMAEUS va passar a l'it. ant. i cast. *romero*, i cat. *romeria*, *romeratge*, o tal com *galea* es va canviar en l'it. i cat. *galera*); i, per altra banda, al cat. *correu*, que per la seva banda s'encomanà al cast. *correo* i port. *correiro*; en fi, oblidat ja en el Nord de França l'arcaic *corlieu*, l'idioma modern va manllevar el mot italià, un de tants casos de «rückwanderung» com n'observem en aqueixa gran comunitat lingüística que és la Romània.

DERIV.: *Correuada*; *correuer*.

¹ Veg. de més a més el dos articles *courriou* (variant *courrieu*) del mateix TdF, definits «coureur, qui aime à courir» i «bateur de pavé, volage», que probablement contenen alteracions fonètiques i semàntiques del mateix mot. — ² Rohlf's, RLiR XXI, 313, ja s'adona i reconeix que el canvi de -IVUS > -IU en -IEU en llengua d'oc no és anterior als Ss. XIV-XV, i per tant no pot explicar la terminació *corrieu* del S. XIII i *correu* de l'XI, i no obstant repeteix encara aquesta inadmissible explicació fonètica de Wartburg.

Corribanda, *corribia*, *corrible*, *corrida*, *corriment*, *corrinyar*, V. *córrer*

CORRIOL, mot molt tardà i d'extensió limitada

dins el territori de la llengua: probablement pertany més o menys directament a la família de CARRO, com a modificació de *carriol* (per assimilació, i per influència de *córrer* i derivats), i possiblement per l'alteració d'un **carrerol* derivat de *carrera* i *carrer*. □ 1.ª doc.: *curriol*, com a equivalent dialectal de *sendera*, 1839, Lab.

Literàriament no sé que es vagi usar abans de *Pla i Muntanya* (1888) de Bosch de la Trinxeria: «veure pujar y baixar las curruas de borriquets pel mitj d'aquells *curriols*, ab llurs ganastas plenas de rahims» (109); després: «viarany y *corriols*, rostos y marges, tot anava fugint, emboyant-se, fonent-se, enforjat tot d'una per la nivelladora fosca», Pons i Massaveu, *Trascant per les Serres* (a. 1889), 7; «per un dels *corriols* que menen de les jaces del Canigó als primers pobles que el volten --», Massó i Torrents, *Croquis P.* (1896), 27.

Corriol m'és familiar des de noi, però només com un terme de la rodalia barcelonina i comarques de més al NE., diríem fins poc més enllà del triangle Barcelona-Vic-Girona. Car al SO., O., NO. i fins poc o molt pel Nord del cap i casal, el que se sent és en alguns punts *carreranc*, a molts més *carrerany*, de vegades contret en *karány*; no recordo haver-lo sentit en les comarques del català occidental; a Mallorca, fora de *tirany*, específic d'allà, al País Valencià, i en general a la major part del territori lingüístic dominen els tradicionals *senda* i derivats, especialment *senderó*, *sendera*, i també *sender*, que eren així mateix els mots més estesos en la llengua antiga; és veritat que avui aquests mots s'han envellit tant en el català central que molts els senten (erradament) com a castellanismes.

Fora del català oriental s'oeixen també, ací i allà, variants del mot, en el domini rossellonès. A Col·liure en la forma del català comú, però allí el *kuñiòl d'olz bôus* no és pas el nom de cap senderó sinó el d'un carreró (força pendent) dins la vila (1960), i això ben cert no deu ser innovació local sinó conservació d'una amplitud més gran i antiga del significat. I en el Capcir el que interessa sobretot és la forma *carriol* (*kəñiòl*) que el mot hi revesteix (Els Angles, 1960): ara bé això no és pas una forma exclusiva d'allà, perquè la retrobem en diversos parlars occidentals: Artesa de S., Agramunt i Tremp (DAlc.).

No solament el nostre mot és estrany a la major part dels parlars catalans sinó també als de la llengua d'oc; i, més encara, en el territori d'aquesta no hi ha, dins la vasta col·lecció de formes aplegada pel FEW (II, 1566b), res de semblant que comenci per *corr-* o *courr-*, si no és amb sentits ja força apartats, com el del bearn. *courriule* «course rapide» o Alès *courriou*, *-iolo*, «coureur rapide» (ibid., lín. 18, 13), aquest últim sens dubte connex amb CORREU; una forma *corrâu* (lín. 37) d'Orlhac, que Vermenouze va usar amb el significat de «sentier», solament per una badada ha estat posada en l'article CURRERE car fonemàticament no és *corr-* sinó *carr-* (és sabut que allà tota *a* pretònica es torna *o*, i la *o* de l'oc. antic enlloc